

Més bipartidisme que mai

L'augment de la bipolarització a la política espanyola està marcat sobretot per la tendència a la desaparició de partits estatals menors i per la poca mobilització de l'electorat nacionalista i regionalista en unes eleccions viscudes en clau de segona volta del 14 de març.

Entre el PSOE i el PP sumen el 84,6% dels vots emesos, el percentatge més alt que hi ha hagut fins ara en totes les eleccions celebrades a nivell estatal des de 1977. Una dada espectacular és perdre, com ho ha fet el PP, amb el 41,3% dels vots. Normalment guanyar amb un 40% ja dona tranquil·litat. Aquesta tendència al bipartidisme s'ha donat en totes les comunitats autònomes amb l'excepció d'Euskadi, on, gràcies als bons resultats del PNB, el PSOE i el PP no han arribat, tot i que per poc, al 50%.

Si ja és espectacular aquesta situació de bipartidisme tan accentuat, encara ho és més que es produeixi en unes eleccions europees, que han tendit habitualment a afavorir el multipartidisme i la desconcentració de vot per dos motius diferents.

En primer lloc, a causa del mateix sistema electoral de circumscripció única. Aquest fet provoca que tots els vots s'aprofitin i permet que els ciutadans puguin votar a partits minoritaris que en cas que hi hagués circumscripcions provincials perdrien el vot. En canvi, en unes eleccions europees, com que la circumscripció és única, tots els vots es recompten i "ajuden" a obtenir els diputats.

El segon motiu és que es voten eurodiputats que no han d'elegir un govern, i això no afavoreix el vot útil. El guanyador no és tan transcendent com en unes altres eleccions. D'aquesta manera els electors poden expressar millor un vot més ideològic o fins i tot estrofolari. Recordem quan la llista de José María Ruiz Mateos va arribar obtenir més de 600.000 vots al conjunt de l'estat espanyol.

Doncs, bé, tot i la teoria i l'experiència que ens han donat les quatre convocatòries europees anteriors, aquesta vegada el comportament ha estat exactament el contrari: els dos grans partits estatals han arrasat per motius estructurals i per motius conjunturals.

La inexistència d'altres partits estatals forts (l'estructura).

Una causa de la bipolarització és la consolidació al llarg dels darrers vint anys del PP i del PSOE com a grans partits estatals. Aquesta tendència de fons, d'un sistema de partit amb un gran partit d'esquerra i un altre de dreta, s'ha anat accentuant amb el temps i s'ha mostrat ara més descaradament. El PP, a principis dels 90, va haver d'absorbir o anul·lar molts partits de dreta regionalista abans de poder arribar a ser el gran partit de la dreta (PAR, UV, UPN, càntabres...) i obtenir percentatges de vot propers al 40%.

També destaca en el sistema de partits espanyol la dificultat enorme perquè emergeixin nous partits d'àmbit estatal que no tenen els recursos per fer-se presents a nivell mediàtic. Hem vist en els darrers vint anys a Europa l'augment de nous partits, primer els ecologistes als anys vuitanta, i posteriorment els partits d'extrema dreta. A l'estat espanyol els diversos intents de presentar un partit ecologista no han prosperat. Tampoc ho ha fet l'extrema dreta, tot i les habituals candidatures que es presenten, amb resultats absolutament testimonials. La fortalesa del PP ha impedit, fins al moment, l'articulació política d'aquest espai electoral.

El candidat del PP, Jaime Mayor Oreja, amb el del PSOE, Josep Borrell, en el debat televisiu d'una cadena privada estatal en el qual no hi van participar més representants polítics.

Suma del percentatge de vot de PP i PSOE a les eleccions europees per comunitats autònomes

	PSOE	PP	PSOE+PP
Extremadura	52,15	43,36	95,51
Castella-La Manxa	45,68	49,77	95,45
Múrcia	36,18	59,12	95,3
La Rioja	43,84	51,34	95,18
Castella-Lleó	41,36	53,47	94,83
Castàlia	42,09	52,52	94,61
Riudor	42,71	49,38	92,09
Pais Valencià	42,12	49,78	91,9
Astúries	45,78	44,94	90,72
Andalúcia	54,21	36,26	90,47
Aragó	45,72	40,07	85,79
Illes Balears	38,05	48,07	86,12
ESTAT ESPANYOL	43,3	41,3	84,6
Galícia	35,24	48,17	83,41
Núria	34,83	45,14	79,97
Illes Canàries	38,83	40,68	79,51
Catalunya	42,78	17,78	60,56
Euzkadi	28,18	20,94	49,12

Tampoc hi ha avui un partit centrista "frontissa" a l'estil dels liberals alemanys que sigui capaç de pactar tant amb la dreta com amb l'esquerra. El Centre Democràtic i Social d'Adolfo Suárez, CDS, ben present durant la segona meitat dels vuitanta, va desenvolupar aquest paper fins que el PP va poder absorbir de mica en mica els seus votants.

L'única formació estatal que quedava a part dels dos grans, IU, a l'esquerra del PSOE, ha patit una frenada impressionant. IU confiava que recuperaria vots respecte a les legislatives perquè no seria víctima del vot útil cap al PSOE que volia evitar la victòria del PP. A més dels baixos resultats a tot l'estat, 4,16% (els millors resultats els treu ICV), en moltes comunitats IU està per sota del 3% i passa a ser un partit marginal. En les eleccions europees de 1994, IU va treure els seus millors resultats (13,44%). Era l'època de la famosa "pinça anticorrupció" de Julio Anguita i José María Aznar i un dels moments més baixos del felipisme. Però ara IU pateix una crisi important, agreujada per la manca de recursos econòmics que comporten els mals resultats. La gran pregunta és si la davallada d'IU és un fet estructural o conjuntural.

En aquestes eleccions tampoc no han destacat els vots estrafolaris habituals en altres convocatòries europees. En aquest sentit només destaca el Partit del Cannabis (53.875 vots). Fins i tot els partits

verds han tret pitjors resultats que en altres ocasions.

La clau interna, segona volta del 14-M (la conjuntura). Però tot i aquesta tendència de fons de reducció de pes o eliminació dels partits estatals menors, cal atribuir sobretot l'alta bipolarització a les condicions en què es van celebrar les europees. Van ser percebudes per una majoria de l'electorat com una segona volta de les estranyes eleccions del 14 de març. Les eleccions es van viure en clau totalment interna, espanyola. No va ser així a tot arreu, ja que en d'altres estats es discuteix més sobre Europa, sobretot els euroescèptics, i es presenten llistes específiques. Destaquem l'exemple del creixement del Partit per la Independència al Regne Unit o d'una llista anticorrupció a la Unió Europea, que ha aparegut amb èxit a Àustria.

Els votants més fidels del PSOE volien premiar les primeres actuacions del nou Govern, mentre que els electors populars volien demostrar que el triomf del PSOE de les estatals es va deure a la commoció pels terribles atemptats i que, per tant, la victòria els pertanyia a ells. Els altres partits van quedar com a espectadors i hi va haver una gran abstenció diferencial: van anar a votar sobretot els electors dels partits que s'hi jugaven més. En unes eleccions amb baixa participació els dos partits grans van mobilitzar el seu electorat

amb candidats coneguts pel propi electorat, cosa que no feren. per exemple, ni IU ni CiU.

L'espanyolització de la campanya electoral es va veure augmentada pel fet de no coincidir en eleccions municipals, com passava en altres ocasions. Les eleccions estatals sempre comporten més bipolarització que les municipals, on els partits estatals menors, i sobretot els nacionalistes i regionalistes es mobilitzen més. Per això s'ha produït un daltabaix de la majoria de partits nacionalistes i regionalistes en comparació amb el 14 de març i, encara més, amb les darreres europees, que van coincidir amb municipals i autonòmiques en moltes comunitats. La caiguda de CiU no és l'única; partits com el BNG, Bloc, PSM, Coalició Canària, Partit Andalucista o Partit Aragonès Regionalista han patit una davallada encara més espectacular. Només ERC i PNB han crescut, mentre que CHA i EA s'han mantingut.

La caiguda ve donada perquè l'electorat d'aquests partits no percebia que s'hi jugués res important, i per tant ha anat a votar menys. Tot i la crisi de resultats que té CiU, la presència global de les forces polítiques nacionalistes es manté relativament constant en els darrers cicles electorals i no podem parlar, per tant, d'una tendència a la reducció del seu pes.

Roger Buch